

in staat zal zijn, naast, ja boven het salicylas natricus een plaats in te nemen. Voor de behandeling van typhus abdominalis, van pneumonia crouposa en andere infectie-ziekten, waarbij het door de Schrijvers werd aangewend, verwerpt Ref. evenals sommige zijner leermeesters *in den regel* elk antipyreticum. Voor die van de koorts bij phthisis en andere chronische ziekten zou het echter wegens de zoo langzaam optredende verlaging der temperatuur en de zoo langzaam volgende stijging daarvan misschien aanbeveling kunnen verdienen. Nadere kennismaking met het middel komt Ref. op grond van een en ander niet ongewenscht voor.

ZEEHUISEN.

INGEZONDEN.

EEN CLASSIEK BOEK.

„Niemand minder dan ROSENBAUM, wiens classiek werk, *Geschiede der „Lustseuche*, in 1892 een vijfde uitgave beleefde En wie dien schrijver kent, weet, dat hij niet behoort tot hen, die luchtig een hypothese opstellen of voorbeeld geven van phantasieën de zeer voorzichtige ROSENBAUM.” 1)

Als men zoo iets van een boek leest, zou men het gaarne willen bezitten, maar — het vertrouwen is de wereld uit, en alvorens het te bestellen, heb ik de tweede uitgave, op de Univ. Bibliotheek voorhanden, eens doorgebladerd, om te zien wat er van dat boek was. Het resultaat van dat doorbladeren, een bundeltje onkruid, bied ik hier den geduldigen lezeraan. Het plukken viel gemakkelijk, en, om het niet te lang te maken, zal ik over het algemeen slechts plaatsen bespreken, die in PEYPERS opstel, „*Lues veterum*”, met of zonder vermelding van ROSENBAUM's naam, voorkomen. Er wordt nog al eens geredetwist over de vraag, wat toch eigenlijk het woord „classiek” beteekent. Nu ben ik op de hoogte gekomen.

Van de voorrede zal ik niets zeggen. Een Duitsche voorrede kan zeer „*ungeniessbar*” zijn, en het boek kan toch meevallen. De literatuuropgave bevat een merkwaardige uitdrukking (blz. 25): „*Das Gegebene (zeker werkje) ist, wie man schon aus der geringen Seitenzahl schliessen kann, mehr als oberflächlich*”. Welk een classiek argument! Daaronder kan men, uit BEER aangehaald, lezen, wat ABARBANEL in zijn commentaar op Zachariah vs. 12 zegt. Welk hoofdstuk, vergeet de schrijver op te geven. Het zou vitzucht zijn, hierop aanmerking te maken. Ik vermeld het dan ook slechts ten behoeve van den Heer PEYPERS, die op blz. 401 ditzelfde mededeelt *zonder* ROSENBAUM te noemen en ook wel het hoofdstuk had opgegeven, zoo het slechts bij ROSENBAUM gestaan had. Nu laat hij iedere opgave weg, zoodat hij, die niet beter wist, zou meenen, dat PEYPERS de twee dikke Hebr. folianten van ABARBANEL had doorgelezen. Dat ABARBANEL de syphilis *zarfosim* noemt, moet een argu-

1) H. F. A. PEYPERS, *Ned. Tijdschrift voor Geneesk.*, 1893, II, blz. 397.

Deel II, n°. 21, 1893.

ment zijn tegen „raathan”. Weet dan, dat ABARBANEL verhaalt, naar aanleiding van Zachariah XIV. 12, dat de „nieuwe ziekte” door de artsen *chole zarfati* (letterl. vertaling van *morbus gallicus*) wordt genoemd. Zoo ziet men, hoe gevaarlijk het is, uit de derde hand te citeeren.

De hoofdstukken over de ziekte van Baal Peor, die op den Heer PEYPERs zulk een indruk gemaakt hebben, eischen een uitvoeriger bespreking. Aan deze ziekte wijdt ROSENBAUM 11 bladzijden, met 25 noten en 49 literatuur-opgaven. Hij begint met de, trouwens reeds door anderen gestelde hypothese, dat de dienst van Baal Peor een phallus-dienst zou zijn geweest. De „rabbijnen” (en hier haalt hij een zelden geraadpleegde chaldeeuwsche verklaring aan, als „de rabbijnen” vertegenwoordigend) leiden Peor af van aperire. Zeer juist, maar *als* ROSENBAUM *zijn citaat zelf gelezen had*, zou hij gezien hebben, dat Jonathan, evenals alle andere verklaarders, op voetspoor der Mischnah in Sanhedrin VII. 6, hierop doet volgen: „het lichaam openen”, d.i. ontlasting hebben; m.a.w. zou volgens de traditie de dienst bestaan hebben in het voldoen aan zekere lichamelijke behoefte in tegenwoordigheid van het afgodsbeeld. ROSENBAUM laat echter op aperire volgen: *sc. hyminem* — ergo Phallus-dienst. En hiermede niet tevreden, leidt hij in een noot Peor af van *πέος*, *penis*, zooals men *diender* ook van *δούχος* zou kunnen afleiden; immers ook hier komen de beginletters overeen, en is er tevens gelijkheid in beteekenis.

Waarlijk, zoo kan men wel de klip der „*geringen Seitenzahl*” vermijden! Het spijt mij voor de velen, die in deze elkander gecopiëerd hebben, maar de phallus-dienst van Baal Peor is een sprookje. De geschiedenis van Baal Peor wordt nu uit Numeri geciteerd, wat 2 blz. druks kost. (Bij de moeilijke maar meer belangrijke quaestie der Bijbelsche melaatschheid verzoekt hij den lezer het hoofdstuk Levit. XIII (waarvan tot juist begrip der zaak geen woord kan gemist worden) na te lezen, „da uns der Raum nicht gestattet das „ganze Kap. mitzuthellen”! Verder wordt Josua XXII, 17 geciteerd, en eindelijk twee plaatsen zonder beteekenis. De tekst leert ons, ook zonder commentaren, dat op raad van Bileam de vrouwen van Midian de Israëlieten tot ontucht brachten, en dezen in hun hartstocht ook den walgelijken afgodendienst dier vrouwen overnamen. Een plaag, die 24000 menschen het leven kostte, was het teeken van Gods verbolgenheid, die slechts bevredigd werd door het krachtig optreden der goedgezinden.

Hierop wordt den Israëlieten geboden wraak te nemen op Midian. Tot MOZES' rechtmatigen toorn lieten zij de vrouwen leven — zij toch zijn de gevaarlijke verleidsters tot afgodendienst; als zoodanig wordt ook in Exod. XXXIV, 16 tegen haar, dus niet alleen tegen de z.g. luëtische Midianieten, gewaarschuwd. Doodt dus *al het mannelijke, zelfs kinderen*, zoo gebiedt hij (om den stam uit te roeien). Doodt bovendien al de vrouwen, die weten wat een man is, en dus tot verleiding in staat zijn. Verder moesten de krijgslieden 7 dagen buiten het leger blijven en zich tweemaal reinigen. Een *algemeene* regel omtrent het reinigen van voorwerpen wordt hieraan toegevoegd.

In Josua XXII richtten de Transjordaansche stammen een afzonderlijk altaar op. Bevreesd voor ontaarding van den eeredienst, zoo die niet gecentraliseerd blijft (Levit. XVII. 4), voegen de broeders hun toe: Is ons niet genoeg de *misdaad* van Peor, waarvan wij tot heden niet gereinigd zijn, en waarvoor de plaag

op Israël's gemeente kwam? Als de tekst hier niet duidelijk genoeg aantoonde, dat „niet gereinigd” slaat op misdaad, zou men nog GERSONIDES kunnen aanvoeren, die bij deze woorden aanteekent, „dat eenigen daarvan (van „de misdaad van afgodendienst) geleerd hadden”. Slechts volkomen miskenning van den zoo duidelijken tekst kan tot de opvatting brengen, dat de *ziekte* nog niet uit het volk verdwenen was. Nu komen PHILO en JOSEPHUS in de gevechtlinie. Dat geen van beiden waarde heeft als toelichter van de Schrift, behoeft noch PEYPERS noch ROSENBAUM te weten. De laatste had intusschen, wat PHILO betreft, dit feit kunnen constateeren, zoo hij het op blz. 188 medegedeelde citaat van PHILO had gecontroleerd in Deut. XXIII, waarop het duidelijk zinspeelt. Hier echter deelt hij niets mede dan een uitvoerige reproductie van den tekst. Slechts laat hij de 24 000, die in Numeri door een ziekte sterven, ombrengen. Uit Philo, die in het Grieksch geschreven heeft, worden nu 2 blz. *in het Latijn* aangehaald. Waartoe? Als ROSENBAUM een vertaling citeert, kan hij die toch wel in het Duitsch overbrengen. Slechts de laatste volzin van dit lange citaat moet iets bewijzen. Oorspronkelijk luidt die: *συναρρεθέντος εὐθὺς τοῦ κοινοῦ μιάσματος, ὃ πᾶσαν τὴν στρατιὰν ἐκηλίδου*. Met *μιάσμα* kan toch niets bedoeld worden dan de moreele schandvlek (van Gods gramschap). De zin komt overeen met Num. XXV, 11.

Van JOSEPHUS wordt, alweder in het Latijn, nu met het Grieksch in een noot, aangehaald: al de anderen kwamen door een sterfte om, „Deum (lees „Deo) hunc illis morbum immittente”; en diegenen der verwanten, die, terwijl zij het hun hadden moeten beletten, hen er toe hadden aangezet, sterven, daar God hen medeplichtig achtte.

„Sind auch PHILO und JOSEPHUS nicht als vollgültige Augenzeugen zu betrachten (sic), so beweisen die ... Stellen ..., dass man (sic) schon (sic) „zu ihrer Zeit die darin ausgesprochenen Ansichten hegte”.

Er staat echter geen enkele „Ansicht” in! Wel zegt ROSENBAUM iets later: „nach JOSEPHUS theilte sie (de ziekte) sich auch und zwar *nur* den *Verwandten!* mit”, en distilleert naar aanleiding van PHILO en JOSEPHUS uit Num. XXV, 5, dat de sterfte niet zoo groot was als in vs. 9 staat. Verder haalt hij de boven besproken plaats uit Josua XXII aan, om te bewijzen, dat de *ziekte* nog niet geweken was, hoewel Num. XXV, 8 dit uitdrukkelijk vermeldt; voorts voert hij het dooden der vrouwen aan als argument voor de „Lustseuche”, terwijl de meisjes gespaard bleven. Eindelijk moeten de 7-daagsche reiniging der krijgslieden en de voorschriften tot reiniging der voorwerpen als bewijs dienst doen.

Welnu, de uitlegging van JOSEPHUS is volkomen willekeurig; het negeeren van het ééne vers, ten einde uit een ander iets te bewijzen wat er niet in staat, is een exegetisch kunststukje, dat wel zeer in bloei is en euphemistisch den naam draagt van „*hoogere* critiek”, maar „*hoogst* oncritisch” mag heeten. Jozua XXII is, gelijk wij zagen, verkeerd gelezen.

De 7-daagsche afzondering zou bij een besmettelijke „Lustseuche”, die, hoewel ROSENBAUM het brutaalweg ontkent, 24 000 menschen het leven kostte, niet veel baten; (de veldtocht tegen zulk een besmet volk als MIDIAN zou bovendien al hoogst onvoorzichtig zijn geweest). Als ROSENBAUM zich waagt

aan ritueele wets-interpretatie, zou ik, *onbevoegd zijnde*, hem niet durven volgen. Maar dat hij hier PHILO, nu deze *wel* een „Ansicht” te kennen geeft, in het ongelijk stelt, is wel wat sterk. De reiniging der voorwerpen ten slotte staat als *algemeen* voorschrift, niet enkel op het voorhanden geval toepasselijk, vermeld 1).

Men kan nauwelijks begrijpen, hoe een dertigjarig Schrijver, zooals ROSENBAUM, zich op blz. 403 noemt, reeds zulk een minachting voor het lezend publiek kan hebben als uit zijn onwaarheden blijkt. Hij kon toch niet vooruit weten, dat dat publiek nog na 50 jaren een vijfde uitgave zou mogelijk maken, en hem met voorliefde zou plagiëeren. Ik moet veronderstellen, dat zij, die met ROSENBAUM's behandeling der Baal Peor-quaestie zoo wegloopen, haar *niet gelezen* hebben, maar verblind zijn door namen als PHILO, JOSEPHUS, JONATHAN.

Nog slechts een paar staaltjes van exegese, voordat ik tot de profane (s. v. v.) geschriften overga. In een noot (het boek bevat naar schatting 1000 noten) op blz. 86 leest men: „Die nach II Könige XVII. 30, XIII. 7 im Bezirk des „Tempels zu Jerusalem errichteten Mädchenhütten, waren Zellen mit Astarte-„bildern, in denen sich die jüdischen Mädchen preisgaben. In II Kon. XVII. 30 staat van de Babyloniërs, die na de verdrijving der 10 stammen hun land bevolkten, dat zij „*meisjeshutten*” oprichtten. Dit zijn dus „jüdische Mädchen „zu Jerusalem”! In XIII. 7 staat niets. ROSENBAUM bedoelt XXI. 7, daar staat wel van Astarte, maar niets van „meisjeshutten”!

De plaatsen in het O. T. over *Sodom* moeten bewijzen, dat de *joodsche* vrouwen niet kuischer waren dan andere! Een zevenjarig knaapje op de joodsche armenschool zou voor zulk een enormiteit een jaar moeten „overzitten”. Den belangstellenden lezer wil ik nog slechts attent maken op de uitlegging van Johannes VII. 23 (blz. 364) en Josua V. (blz. 365). Mijn voorbeelden kunnen volstaan om ROSENBAUM's „voorzichtigheid” en „wikken „en wegen” aan te toonen.

Vóórdat ik nog twee punten iets uitvoeriger bespreek, zou ik willen wijzen op de uitspraak op blz. 361: „het zalven stoorde de uitwaseming niet, die in „zuidelijke landen meer door de huidklieren dan door de zweetkanaaltjes „geschiedt”. Hoe moet ik dat begrijpen? Dan (blz. 388) zou ik nog gaarne, als voorbeeld van de soort van geleerdheid, waarmede ROSENBAUM's werk geschreven is, één plaats zonder commentaar willen citeren: de artsen in de slechtere Romeinsche tijden teekenden hun *medische* ervaringen niet op, omdat dit met hun eigen belang in strijd was, „zumal bei solchen Aerzten „wie der des Charidemus 1)”; de noot luidt: „Martialis lib. IV. epigr. 31.

Uxorem, Charideme, tuam scis ipse sinisque

A medico futui. Vis sine febre mori!

„Kamen doch dergleiche Fälle bereits zur Zeit des HIPPOCRATES vor, „wie wir dies aus dem Eide sehen, wo es heisst”: (hier citeert hij van εἰς οἰκίας tot καὶ δούλων), „woraus wir zugleich lernen, dass damals die Paederastie schon weit genug verbreitet war, und selbst Aerzte sich nicht ent-

1) Ik heb hier kort moeten zijn. Wie echter in de zaak zelve belang stelt, zal, met ROSENBAUM en NUMERI ter hand, zich mijn tegenwerpingen duidelijker kunnen maken.

„blödeten ihre Patienten hierzu, so wie zur Unzucht überhaupt zu benutzen!
„Sicher aus keinem anderen Grunde haucht noch jetzt der Türke lieber sein
„Leben aus, als dass er sich ein Klystier geben liesse“.

Ik kom thans tot twee belangrijke plaatsen in ROSENBAUM'S werk. De eerste betreft een plaats bij Galenus (de sanitate tuenda VI. 14): „één van „deze zieken (een gonorrhoeicus) zeide mij, dat niet slechts hij, maar ook de „vrouwen met wie hij gecohabiteerd had, bij den uitvloed een bijtende, „brandende pijn gevoelden“ (blz. 408). Op blz. 410 zegt ROSENBAUM, dat men uit Galenus' woorden ziet, dat de druiper zich door bijslaap mededeelt. Hij bedoelt, dat Galenus dit *wist*. Althans, ook de Heer PEYPERS vat dit zoo op. (*Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde*, blz. 405).

Hij acht het *a priori* onwaarschijnlijk, dat de middeneeuwsche auteurs de infectie niet zouden gekend hebben, daar Galenus uitdrukkelijk infectie als oorzaak der gonorrhoe vermeldt. Ik zou het liever *a posteriori* voor onwaarschijnlijk houden, dat ROSENBAUM hier een juiste conclusie gemaakt heeft, daar de middeneeuwsche auteurs de infectie niet als oorzaak vermelden. Maar vooral wil ik op het interessante verschijnsel wijzen, dat PEYPERS hier aan dezelfde plaats dezelfde uitlegging geeft, zonder ROSENBAUM te noemen. Is hier zieleverwantschap in het spel tusschen twee even classieke mannen? En moet die ook blijken uit de literatuurlijst, die PEYPERS eveneens op blz. 405 ten beste geeft over morbus campanus en therioma? Of zou men het recht hebben, een *verdenking* uit te spreken, die onwillekeurig in ons opkomt als wij zulke gelijkenissen ontdekken? Het zinspelen op zulk een verdenking zou reeds hoogst ongepast zijn, zoo ik niet *het bewijs* kon leveren naar aanleiding van de laatste plaats, die ik uit ROSENBAUM wil aanhalen, terwijl ik PEYPERS' overeenkomstige plaats er naast zal zetten.

ROSENBAUM, blz. 340.

Im Frühjahr begannen Brennfieber und Erysipelas, und 1) bei vielen bildeten sich Aphten und Geschwüre im Munde, es entstanden viele *Rheumata an den Genitalien* (in Form von) Geschwüren und Tuberkeln an der innern und äussern Fläche der Geschlechtstheile, mit Absonderung verbundene, langwierige, schmerzhaftige Augenleiden, Auswüchse, welche man *σῦκκα* nennt, an der inneren und äussern Fläche der Augenlieder, welche viele am Sehen hinderten; auch auf andern Geschwüren und *an den Genitalien* bildeten sie sich häufig. En verder: diejenigen, bei welchen *φύματα* in der Urethra *entstehen*, erhalten Linderung, wenn sie in Eiterung übergegangen und aufgebrochen sind 2.)

PEYPERS, blz. 401.

Zoo kan men denken aan een besmettelijke geslachtsziekte, waar HIPPOCRATES (Epidem lib. III) zegt: „In een zeker ongunstig voorjaar ontstonden heete koorts en erysipelas, en bij velen ontstonden apthae en zweren in den mond, er ontstonden vele rheumata (van *ῥέω*) aan de genitaliën (in den vorm van zweren en tuberkels aan de binnen- en buitenvlakte der geslachtsdeelen); met afzondering verbonden, langdurig, pijnlijk ooglijden, uitwassen, die men *σῦκκα* condylomata (*σῦκκα ἀιδεία:ιν cond. lata*) noemt, aan de binnen- en buitenvlakte der oogleden, die velen in het zien hinderden; ook op andere plaatsen en aan de genitalia vormden zij zich vaak. Zij bij wie *φύματα* in de urethra *ontstonden*, krijgen verzachting als zij in ettering overgaan en opengebrosen zijn.

1) HIPPOCRATES Epidem. lib. III.

2) Aphor. IV, 82.

Van ROSENBAUM's vertaling heb ik weinig te zeggen. Meer bevoegden mogen nitmaken, of hij ἐλκώματα, φύματα, ἔξωθεν ἴσαθεν τὰ πρὶ βυβῶνας mag vertalen, zooals hij het doet, en daarbij de spitsvondige opmerking mag maken, dat ἴσαθεν op φύματα, ἔξωθεν op ἐλκώματα moet slaan, terwijl de uitleggers het verkeerd begrepen zouden hebben. (Vergl. ED. FOESII 1662, p. 1085 H. en 1087 F).

Maar tot goed begrip van den lezer had hij het begin der ziektebeschrijving wel mogen mededeelen; nu immers krijgt men een geheel anderen indruk van de ziekte, dan wanneer men de volledige beschrijving leest.

Maar de *copie* van den Heer PEYPERS is zeer onoplettend gemaakt. Hij heeft niet gezien, dat ROSENBAUM eerst begint te citeeren *na* het woord erysipelas, en heeft het daardoor doen voorkomen, alsof bij HIPPOCRATES de zin „erysipelas en bij velen” doorloopt. PEYPERS heeft niet gezien, dat ROSENBAUM „in Form von” tusschen haakjes plaatst, m.a.w. inlascht, en hij schrijft daardoor „in den vorm van . . . tot geslachtsdeelen” tusschen haakjes, als vormden deze woorden bij HIPPOCRATES een tusschenzin. Hij heeft eindelijk niet gezien, (wat men reeds aan het gebruik van den tegenwoordigen tijd moest bemerken) dat de laatste zinsnede bij ROSENBAUM uit Aphor. is aangehaald, en doet den argeloozen lezer denken, dat het geheele citaat in Epid. III te vinden is. Maar de minder weldenkende begrijpt, dat PEYPERS HIPPOCRATES *niet heeft ingezien*, en ROSENBAUM slecht gelezen heeft. Maar er is meer. Ik zou het volgende achterwege laten, als PEYPERS zich niet de uitdrukking veroorloofd had (blz. 399), dat „ZEd. (PINKHOF) geen toefelijheid verdient.” Men merke dan op, dat PEYPERS bij ROSENBAUM op blz. 342 de uitdrukking σῦκκ ἀιδόοισιν (Feigwarzen) gezien heeft, en die tusschen haakjes achter het σῦκκ in den tekst gezet heeft (σῦκκ ἀιδόοισιν condylomata lata), niet wetende, dat die uitdrukking bij ROSENBAUM betrekking heeft op de σῦκκ die zich aan de genitaliën vormden. Hierdoor komt de lezer (de argelooze alweder) in den waan, dat de ἀιδόα, zegge de genitalia!, bij de tijdgenooten van HIPPOCRATES zich aan de oogleden bevonden, of wel, dat ἀιδόοισιν in het latijn lata beteekent!

Men zal het vergefelijk vinden, dat ik na zulk een ontdekking het plan opgaf (dat reeds gedeeltelijk uitgevoerd was) om de bedenkingen van den Heer PEYPERS tegen mijn opstel „antieke lues” geregeld te weerleggen. Om het verwijt te ontgaan, dat ik mij aan den strijd zou onttrekken bij gebrek aan verweermiddelen, verklaar ik mij bereid, iedere redelijke critiek te beantwoorden zoo goed ik kan. Slechts drie zaken moet ik opgeven als ten mijnen laste komende:

1°. heb ik door een lapsus, in plaats „des maladies vénériennes chez les „Hébreux” (van HAMONIC, 1887), geschreven: „le syphilis etc.”, als titel van het door mij aangevallen Fransche boekje;

2°. heb ik, op het geheugen vertrouwende, SPRENGEL geciteerd, zonder hem ter hand te hebben, en daardoor GILBERTUS ANGLICUS genoemd, in plaats van SALICETO, een onachtzaamheid, die zeker niet mocht plaats hebben;

3. heb ik, wat betreft den ouderdom van de kennis der infectie als oorzaak van gonorrhoe, op SPRENGEL vertrouwd. Indien, wat ik nog niet heb nagegaan, de Heer PEYPERS hieromtrent juiste mededeelingen doet, is dit geen dwaling van mij.

De overige bezwaren van PEYPERS berusten grootendeels op verkeerd verstaan, wat zeker voor een deel te wijten is aan onduidelijke wijze van uitdrukken mijnerzijds, deels ook aan de onbekendheid van PEYPERS met den aard en de geschiedenis der besproken literatuur, maar vooral daaraan, dat PEYPERS mij al niet beter gelezen heeft dan zijn ROSENBAUM.

DR. H. PINKHOF.

Geachte Redactie!

In dit *Tijdschrift* van 18 Nov. j.l. schrijft Dr. VOÛTE, dat ik een afbrekende critiek heb geleverd over de pogingen, aangewend om langs bacteriologischen weg de diagnose van diphtheritis vast te stellen en dat ik een tegenstander ben van ROUX en YERSIN, die elke verdachte keelaandoening eerst dan als diphtheritis erkennen, wanneer het gelukt de diphtherie-bacillen aan te toonen. Dr. VOÛTE heeft deze zaak verkeerd voorgesteld. Ik acht mij tot een dergelijke uitspraak niet bevoegd en ben ten volste overtuigd van het nut dier onderzoekingen.

Sprekende over de quaestie of de geneesheer aan een ziekenhuis iedere verdachte keelaandoening zal isoleeren, totdat het bacteriologisch onderzoek is afgelopen, of dadelijk in de diphtherie-barak zal opnemen, kwam ik tot de conclusie, dat *voorloopig* de bacteriologische diagnose daarin niet de beslissende stem heeft. BAGINSKY verpleegde een kind, dat van diphtherie verdacht werd, op de algemeene ziekenzaal, toen het onderzoek op LOEFFLER'sche bacillen negatief uitviel. Eenige dagen later kreeg het kind roodvonk en werd het verplaatst naar de roodvonk-barak. Het gevolg was, dat zoowel in de roodvonk-barak als op de algemeene ziekenzaal een diphtheritis-epidemie uitbrak. Waren in dit geval de bacillen afwezig of kende BAGINSKY de methode van ROUX en YERSIN niet, die, volgens Dr. VOÛTE, toch zoo gemakkelijk uitvoerbaar is? Maar dit geval staat niet alleen, al waren de gevolgen niet altijd even noodlottig, meermalen ontbreken de LOEFFLER'sche bacillen in de diphtherie membranen. Wanneer men nu uit een negatief resultaat niet mag besluiten tot pseudo-diphtherie, dan verliest het bacteriologisch onderzoek veel van zijn waarde met het oog op de isoleer-quaestie.

Dan komen nog de praktische bezwaren tegen het isoleeren van ieder verdacht geval. — Het bacteriologisch onderzoek vordert minstens twee dagen. — Hoeveel isoleerkamers zou men beschikbaar moeten hebben in een druk bezochte kliniek tijdens een epidemie? NEUMANN, Assistent aan de chirurgische afdeling van HAHN in Friedrichshain te Berlijn, heeft de 2656 gevallen, die gedurende de laatste acht jaren in het diphtherie-paviljoen behandeld zijn, geschift. Het bleek hem, dat niettegenstaande alle patiënten zonder voorafgaand bacteriologisch onderzoek dadelijk in het diphtherie-paviljoen waren opgenomen, geen enkele pseudo-diphtheritis-lijder aldaar door ware diphtherie is aangetast. Hij vond daaronder 120 gevallen van angina catarrhalis en follicularis, die in hetzelfde paviljoen zijn verpleegd, totdat zij genezen ontslagen werden. Ik heb deze feiten gememoreerd, zonder daarom de bedoeling te hebben, de practische en wetenschappelijke waarde van een bacte-